

Nr 15

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående viss lägre eltaxa för småindustrien.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 365 av herr *Mattsson* och II: 450 av herr *Eriksson* i Bäckmora *m. fl.* hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning av möjligheterna att uppnå en sådan eltaxa för lågspänningsleveranser till småindustrien, att densamma kan erhålla elkraft till samma pris som storindustriella företag.

I motionerna framhålles, att storindustrien kan inköpa elkraft till väsentligt lägre priser än småindustrien genom att göra större inköp och genom sin möjlighet att köpa efter högspänningstariffer. Småindustrien är däremot hänvisad att köpa efter i stort sett samma tariffer som gäller för lågspänningsleveranser till hushåll etc. Det synes skäligt, att småindustrien ej skall behöva betala högre elkraftpris än storindustrien.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion II: 450.

Utskottet har inhämtat yttranden över motionerna från kommerskollegium, vattenfallsstyrelsen, statens prisregleringsnämnd för elektrisk ström, Svenska elverksföreningen, Landsbygdens elnämnd, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Svenska företagares riksförbund och Svensk industriförening.

Kommerskollegium anför:

Generellt sett bör en eltaxa vara så utformad att den ger kraftleverantören täckning för hans självkostnader jämte skälig vinst vid olika slag av leveranser. Denna regel bör också gälla för varje enstaka leverans även om det levererade antalet kilowattimmar varierar från år till år. Tillämpningen av dessa ekonomiska synpunkter har medfört att de standardtaxor, som utformats och rekommenderats av elkraftutredningen i Statens Offentliga Utredningar 1956: 5, äro uppbyggda så att varje abonnent årligen skall betala dels en *fast avgift*, dels en *effektavgift* oberoende av det antal kilowattimmar, som förbrukas. Effektavgiften är beroende av den erforderliga maximieffekten, som vid större leveranser uppmättes med speciella elmätare och som vid mindre leveranser uppskattas enligt vissa regler ur abonnentens antal tariffenheter. Slutligen skall abonnenten betala en *energiavgift*, som är direkt beroende på antalet förbrukade kilowattimmar. Energiavgiften är utformad med en viss rabatt vid större uttag, därigenom att de kilowattimmar, som uttagas utöver 1000, betingar ett lägre pris. Vid en rätt avvägd taxa bör den fasta avgiften och effektavgiften tillsammans ge kraftleverantören ersättning dels för de fasta kostnader, som han skulle

Bihang till riksdagens protokoll 1959. 11 saml. Nr 15—18

ha även i det teoretiska fall, att abonnenten ett år ej skulle förbruka några kilowattimmar alls, dels därutöver en energiavgift som skall täcka leverantörens kostnader för den energikvantitet som abonnenten förbrukat.

Vid tillämpning av dessa allmänt vedertagna ekonomiska principer på taxorna för såväl storindustri som småindustri finner man att dessa taxor måste resultera i lägre specifik kostnad för storindustrin huvudsakligen av följande skäl.

1) På grund av väsentligt olika kraftbehov inköper storindustrin sin elkraft i form av högspänd ström medan småindustrin inköper sin ström vid lågspänning. Storindustrin måste därför själv bekosta nedtransformeringen och distributionen av kraften inom sitt område. När det är fråga om leveranserna till småindustrin får däremot kraftleverantören ta på sig dessa kostnader. Eftersom dessa kostnader kunna uppgå till hälften eller mera av de totala kostnaderna för hela leveransen kan det anses rimligt att storindustrin betalar sin kraft med ett lägre pris än vad småindustrin får betala.

2) Storindustrin har avsevärt större utnyttjningstid för sitt kraftuttag än småindustrin, vilket innebär att storindustrin vid en viss effektuttagning tar ut proportionsvis fler kilowattimmar än vad en småindustri gör. Ju flera kilowattimmar som överföres desto lägre blir kostnaden per levererad kilowattimme. En sänkning av energipriset kan under sådana förhållanden åstadkommas om den mindre industrin skaffar sig en bättre utnyttjning av den tillgängliga effekten.

Kollegium påpekar slutligen, att om skäligheten av tillämpad taxa ifrågasättes, framställning om dess prövning kan göras hos collegium, som överlämnar framställningen till prisregleringsnämnden i de fall, då prövning synes erforderlig.

Kollegium avstyrker motionerna.

Vattenfallsstyrelsen framför delvis samma synpunkter som kommerskollegium, d. v. s. att kostnaderna för leverantörerna stiger väsentligt vid mindre leveranser av ström och att detta medför högre priser för de mindre konsumenterna. Enligt styrelsens mening är det uteslutet, att en utredning skulle kunna påvisa sådana mot hittillsvarande underlag för taxesättningen stridande kostnadsförhållanden, att en minskning av nuvarande nivåskillnad mellan små och stora industriernas elkraftkostnad vore befogad.

Att justera taxorna i strid mot kostnadsförhållandena skulle medföra stora vanskligheter. Önskvärd taxestabilitet förutsätter, att i taxorna beaktas, åtminstone genomsnittligt, belastningsstorlekens inverkan på specifika överföringskostnaden.

Åtskilliga kraftleverantörer har nu endast obetydlig marginal mellan intäkter och kostnader. Skulle avgiftslättnader för en konsumentgrupp belastas deras ekonomi så bleve denna undergrävd, och i åtskilliga fall skulle verksamheten icke kunna fortsättas. Man kan då tänka sig statlig subvention, men direkt statsunderstöd åt småindustrien borde helst ordnas i enklare former. Om eldistributörerna skulle söka kompensation genom taxe-

höjningar för andra abonnenter, komme detta att huvudsakligen ske på bekostnad av jordbruks- och hushållsabonnenter, och höjningarna komme att drabba högst ojämnt och godtyckligt. Skulle motsvarande taxereduktion göras för jordbrukarna, skulle det medföra kaos för landsbygdsdistributörernas ekonomi och så gott som omöjliggöra eldistribution på landsbygden medelst lokala företag.

Styrelsen bestrider riktigheten av uppgiften i motionerna, att småindustrien vid lågspänningsleverans måste betala praktiskt taget samma pris som om kraften användes för högvärdiga belysningsändamål. Snarare är priset för förbrukare med enbart belysning kanske det dubbla.

Styrelsen avstyrker motionerna.

Prisregleringsnämnden för elström redogör för olika tariffer och anför, att småindustrien har att välja på tre olika tariffer med varianter. De medger en ganska hög grad av differentiering av prisen på kraft för olika ändamål. De praktiska erfarenheterna av den tid, tre år, varunder tarifferna hunnit tillämpas, har varit i stort sett goda. Om tillämpad tariff icke anses vara skälig, kan frågan prövas av nämnden. Att nu endast tre år efter det elkraftutredningen avlämnat sitt betänkande verkställa en ny utredning kan troligen icke ge någon ytterligare belysning åt frågan. Arbetar småindustrien under bekymmersamma förhållanden, bör man i stället pröva subventionsvägen.

Nämnden avstyrker motionerna. En reservant har velat tillstyrka dem.

Elverksföreningen framhåller, att man icke utan vidare kan påstå, att storindustriens kostnader för använd elkraft är avsevärt lägre än för småindustrien. Storindustrien inköper sin kraft vid hög spänning och måste själv bekosta nedtransformering och distribution mellan olika anläggningar. Ofta måste strömmen omformas till annan strömart eller frekvens. Småindustrien däremot får direkt på förbrukningsplatsen en färdig vara, som direkt kan användas. Vidare framhålles, att i den mån elkraft levereras i små kvantiteter för rena belysningsändamål priset är 2 à 3 gånger högre än genomsnittspriset för småindustrien. Föreningen anför också, att nuvarande tariffer icke är något slutgiltigt eller till alla delar helt tillfredsställande för vare sig kraftdistributörerna eller abonnenterna. Arbetet på tariffområdet fortskrider ständigt, eftersom tariffutvecklingen bl. a. är beroende av den tekniska utvecklingen. Avslutningsvis anför föreningen, att motionärernas hemställan liksom hela motiveringen för denna är fullkomligt verklighetsfrämmande, varför motionerna avstyrkes.

Landsbygdens elnämnd har ej erinran mot utredning men framhåller, att på frågan kan läggas en hel mängd sinsemellan stridande synpunkter.

Hantverks- och småindustriorganisationen anser, att en ökad differentiering av tarifferna skulle medföra en mera rättvis debitering. I många

fall förekommer mycket höga elkraftavgifter. Organisationen tillstyrker utredning.

Svenska företagares riksförbund anför, att systemet med standardtariffer medfört avsevärda fördelar i form av förenklade och över hela landet tillämpade tariffer, men man kan fråga sig om detta system lett till en ur prissynpunkt rättvis avvägning mellan skilda konsumentgrupper. En sådan avvägning stöter dock på mycket stora svårigheter. Utredning tillstyrkes.

Svensk industriförening säger, att lågspänningstariffernas utformning medför, att småindustriens genomsnittliga kostnad per förbrukad kilowattimme i många fall uppgår till högre belopp än motsvarande kostnad för högvärdiga belysningsändamål. En lågspänningstariff, baserad på enbart golvyta, har visat sig förmånlig för småindustrien. Utredning tillstyrkes.

Utskottet

Nu gällande taxor för elström är uppbyggda på grundval av de standardtaxor, som utformats av elkraftutredningen, vilken avgav sitt betänkande år 1956. Grundtanken vid taxornas utformning har varit, att elkraftleverantörens inkomster skulle täcka hans självkostnader samt lämna skälig vinst vid de olika slagen av leveranser. På denna grundval har utarbetats dels en serie högspänningstariffer och dels två tariffer för lågspänningssleverans med ett antal varianter. Vid leverans av lågspänd elström åvilar strömmens transformering och omvandling leverantören, och enligt uppgift av kommerskollegium lär kostnaden härför kunna uppgå till hälften eller mera av den totala kostnaden för leverantören. Priserna på högspänd och lågspänd elström synes därför icke kunna direkt jämföras.

Det finnes i landet ett ganska stort antal företag för distribution av elström. För somliga av dessa skulle utan tvivel en sänkning av taxan för elström till småindustrien medföra antingen att taxan för andra förbrukare måste i motsvarande grad höjas eller att rörelsen måste upphöra, när den icke längre skulle bli ekonomiskt lönande.

Såvitt utskottet kunnat finna, inträffar det understundom, att priset på levererad elström av skiftande anledningar blir orimligt högt för konsumenten, men denne har i så fall möjlighet att genom kommerskollegium vända sig till prisregleringsnämnden för elström för att då så finnes påkallat erhålla rättelse. Denna möjlighet synes emellertid icke vara tillräckligt beaktad.

Det förefaller utskottet icke troligt, att förnyad utredning skulle kunna ge ett resultat, som kunde försätta småindustrien i ett nämnvärt bättre läge utan att andra småkonsumenter i motsvarande grad drabbas av högre elpris. Utskottet kan därför icke tillstyrka ny utredning utan får hemställa,

att motionerna I: 365 och II: 450 ej må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 1 april 1959

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Wolgast, Nyström, Strandler, Johan Persson, Gustaf Henry Hansson, Nestrup, Möller*, Sörlin, Jonasson, Lars Larsson och Tage Johansson;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, herrar Königson, Ekström i Björkvik, Björkänge, fru Jäderberg*, herrar Nelander, Svensson i Kungälv, fru Thunvall, fru Wallerius-Gunne, herrar Börjesson och Haglund.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Wolgast, Jonasson, Björkänge* och *Börjesson*, vilka ansett att utskottets utlåtande borde haft följande lydelse:

De nu tillämpade taxorna för avgifter för elströmsförbrukning vid de mindre företagen kan icke anses vara väl avvägda. En rättvisare fördelning mellan skilda konsumentgrupper bör ske. Elkraftutredningen har i sitt år 1955 avgivna betänkande och i sin däri intagna skrivelse till departementschefen framhållit, att en del tariffproblem kvarstår, vilka ej erhållit en slutlig, tillfredsställande lösning. Av remissvaren beträffande motionerna från Svensk industriförening, Svenska företagares riksförbund, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation samt Landsbyggens elnämnd framgår att samtliga tillstyrker en utredning.

Under hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,

att motionerna I: 365 och II: 450 måtte av riksdagen bifallas.
